

Asia: VN/24207/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle ulkomaalaislain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Ehdotuksen suoja-aika, jona aikana oleskelulupaa ei saisi peruuttaa, kun työntekijä jää työttömäksi / The proposed term of protection during which a residence permit of an employee who has become unemployed could not be withdrawn

Antaako sääntelyehdotus riittävän pitkän suoja-ajan etsiä uusi työpaikka?

Does the proposed regulation provide a sufficiently long term of protection for holders of work-based residence permits to find a new job?

Ei / No

Perustelut vastaukselle ja muut mahdolliset huomiot sääntelyehdotuksesta

Statement of reasons for the response and other possible comments on the proposed regulation

Ehdotetun mukaiset suoja-ajat eivät ole riittäviä.

Olisi selkeämpää, että työntekijän aika etsiä uusi työpaikka olisi saman pituinen riippumatta siitä, miten kauan hänen viimeisin työntekoonsa perustuva oleskelulupansa on ollut voimassa. Siksi vähintään 6kk suoja-ajat kaikille olisivat perusteltuja.

Esityksessä on joka tapauksessa syytä täsmentää, otetaanko määräaikaa laskettaessa huomioon työntekijän aikaisempien työperusteisten oleskelulupien voimassaoloajat, jolloin oleskelulupaa ei saisi peruuttaa ja tuleeko tällöin työperusteisten oleskelulupien voimassaoloaikojen olla yhtäjaksoisia. Työntekijällä voi olla kertyneenä useita määräaikaisia työperusteisia oleskelulupia, jotka eivät ole olleet yhtäjaksoisia esimerkiksi työn määräaikaisuuden takia.

”--- Esityksellä tavoitellaan, että ulkomainen työvoima pysyisi maassa ja mahdollisen työttömyyden ja sen keston aikana löytäisi uuden työpaikan ja sitä kautta perusteen jatkaa maassa oleskelua. Tavoite on tärkeä siksi, että Suomeen ja osaksi yhteiskuntaa asettautunut työntekijä ei joutuisi poistumaan maasta. Tavoite on sitä myös tilanteessa, jossa työntekijällä on perhettä, joka on asettautunut maahan ja esimerkiksi lapset ovat päivähoitossa tai käyvät koulua. Tavoite on, että Suomeen kotoutuneelle tai kotoutumisen aloittaneelle olisi mahdollista jatkaa asumista Suomessa ja että perheen aikuisten ja lasten sosiaalisiin verkostoihin ja toimintaympäristöihin ei tulisi keskeytystä tai muutosta. ---”

Esityksen sisältö ei toteuta edellä mainittuja tavoitteita.

Turvallisuusselvityksiä laaditaan nykyään aikaisempaa enemmän. Vuonna 2023 niitä tehtiin lähes 100 000 kappaletta. Pahimmillaan turvallisuusselvityksessä kestää yli puoli vuotta.

Kilpailukieltosopimukset ovat juurtuneet suomalaiseen yhteiskuntaan ja voivat kestoiltaan hyvin olla vähintään 6kk kestäviä – jopa pidempiä.

Nykyään monien asiantuntijoiden ja johtajien rekrytointiprosessit soveltuvuusarvioineen kestävät usein yli 6 kuukautta.

Kaiken edellä mainitun vuoksi Suomen Ekonomit ry esittää, että ehdotetut suoja-ajat kaksinkertaistetaan: eli, että ne olisivat 6kk ja 12kk. Tämä selkeyttäisi huomattavasti sääntelyä, eri tilanteiden ennakoitavuutta, edistäisi ulkomaisen työntekijän mahdollisuuksia työllistyä uudelleen ja jäädä Suomeen sekä pienentäisi Suomen maakuvaan liittyvää negatiivista muutosta. Jälkimmäinen pidempi 12kk suoja-aika koskisi erityisasiantuntijaa, EU:n sinisen kortin haltijaa, kasvuyrittäjää, yrityksen yli- ja keskijohtoa sekä ICT-lain tarkoittamaa johtajaa ja asiantuntijaa.

Pidemmät suoja-ajat lisäisivät kannustimia kotimaisten kielten opiskeluun ja kotoutumiseen, kun on enemmän varmuutta työllistymisestä yli ajankin Suomeen.

Pidemmät suoja-ajat toteuttaisivat myös paremmin perustuslain 18§:n mukaisia julkisen vallan velvollisuuksia.

Lisäksi ensisijaisesti on varmistettava, että kaikissa tilanteissa suoja-ajan määräajan täytyessä otetaan huomioon henkilön elämäntilanne ja työnhaun kokonaistilanne (Suomessa asumisen pituus, puoliso, lapset, mahdollinen työnhaun ajankohtainen tilanne). Tätäkin puolta tukisi pidempi suoja-aika, jonka kestäessä suurehko osa henkilöistä ehtisi rekrytoitua uuteen työsuhteeseen.

Työnantajan ilmoittamisvelvollisuus, kun työntekijän työt loppuvat, ja siihen liitettävä sanktion uhka / Employer's obligation to notify when the employee's work ends and the related threat of sanction

**Onko esitys ilmoittamisen määräajoista 7/10 päivää riittävä?
Is the proposed time limit of 7/10 days for notifications sufficient?**

Ei / No

**Perustelut vastaukselle ja muut mahdolliset huomiot sääntelyehdotuksesta
Statement of reasons for the response and other possible comments on the proposed regulation**

Hallitusohjelman tavoitteena on purkaa normeja ja vähentää yritysten hallinnollista byrokratiaa. Ehdotettu ilmoittamisvelvollisuus on ristiriidassa näiden tavoitteiden kanssa.

Työsopimuslain 8 luvun 3 kohdan mukaisessa tilanteessa esityksen ilmoittamisen 7vrk määräaika voi ylittyä ilman, että työnantaja voisi mitenkään välttää sanktiota. Siksikin aivan minimissään kahden viikon määräaika olisi perusteltu.

Ilmoittamisen määräaikaa pidentämällä esimerkiksi 14 tai 30 vuorokautteen välttyttäisiin tilanteilta, joissa esimerkiksi lomakauden, sairauspoissaolon tai inhimillisen unohtumisen takia yritys tuomittaisiin sanktioihin. Etenkin pienemmille yrityksille pidempi määräaika olisi suotavaa. Käytännössä esitetty ilmoittautumisvelvollisuus vaatii isommissa yrityksissä muokkauksia hr-käytänteisiin ja tietojärjestelmiin. Hallituksen esitysluonnoksessa ei ole arvioitu, mitä kustannuksia tästä aiheutuu yrityksille.

Lisääntyvän hallinnollisen kuorman ei ole syytä luoda mielikuvaa siitä, että ulkomaisen työvoiman rekrytointi on kuormittavaa ja synnyttää mahdollisesti sanktioita. Vähintäänkin ilmoittaminen on tehtävä mahdollisimman sujuvaksi ja helpoksi työnantajille, ja esityksessä ehdotettu EnterFinland-alustan hyödyntäminen on järkevää.

Tarkoituksenmukaisempi malli olisi Tanskassa ja Norjassa voimassa oleva toimintamalli, jossa työntekijä itse ilmoittaa työsuhteen loppumisesta sekä siirtyy sittemmin 6kk voimassa olevalle työnhakuviisumille. Suomessa tämä voisi hyvin olla 12kk, jos henkilö on erityisasiantuntija, EU:n

sinisen kortin haltija, kasvuyrittäjä, yrityksen yli- ja keskijohtoa tai ICT-lain tarkoittamaa johtaja tai asiantuntija.

Maahanmuuttoviraston niukat resurssit on syytä valjastaa maahantulon sujuvoittamiseen ja oleskelulupien käsittelyn nopeuttamiseen.

Lisäksi on syytä kiinnittää seuraavaan huomiota. Sääntelyllä pyritään pääsemään entistä tarkemmin kiinni väärinkäytöstilanteisiin eli tilanteisiin, joissa lupajärjestelmää käytetään väärin. Kuitenkaan niin nykyistä kuin ehdotettua sääntelyä ei sovellettane tilanteisiin, jossa henkilö ei esimerkiksi ole päivääkään töissä annetulla työperusteisella oleskeluluvalla. Siksi on vaikeaa nähdä, missä määrin ehdotettu sääntely edistäisi puuttumista tällaisiin väärinkäytöstilanteisiin.

Onko voimassa olevan sanktiosääntelyn (esim. ulkomaalaislain 186-189 §, rikoslaki) soveltaminen riittävää ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyönnistä?

Is the application of the current regulation on sanctions (e.g. sections 186-189 of the Aliens Act, Criminal Code) sufficient for cases where the duty to notify has been neglected?

Kyllä / Yes

Perustelut vastaukselle ja muut mahdolliset huomiot sääntelyehdotuksesta

Statement of reasons for the response and other possible comments on the proposed regulation

Suomen Ekonomit ry ei kannata ilmoittamisvelvollisuuden säätämistä eikä sen sanktiosäätelyäkään. Jos ilmoittamisvelvollisuudesta kuitenkin lailla säädetään, on voimassa olevan sääntelyn soveltaminen (esim. ulkomaalaislain 186 § mukainen työnantajan ulkomaalaisrikkomus) riittävä taso.

Tarkoituksenmukaisempi malli olisi Tanskassa ja Norjassa voimassa oleva toimintamalli, jossa työntekijä itse ilmoittaa työsuhteen loppumisesta sekä siirtyy sittemmin 6kk voimassa olevalle työnhakuviisumille. Suomessa tämä voisi hyvin olla 12kk, jos henkilö on erityisasiantuntija, EU:n sinisen kortin haltija, kasvuyrittäjä, yrityksen yli- ja keskijohtoa tai ICT-lain tarkoittamaa johtaja tai asiantuntija.

Työnteko-oikeuden laajentaminen työvoimapula-aloille ja asetuksenantovaltuutus / Extension of the right to work to sectors suffering from labour shortages and the authorisation to issue decrees

Mahdolliset huomiot sääntelyehdotuksesta

Possible comments on the proposed regulation

Työnteko-oikeuden laajentaminen on kannatettava asia.

Suomen Ekonomit ry ehdottaa, että työvoimapula-alojen lisäksi huomioitaisiin myös sellaiset alat ja ammattinimikkeet, jotka kärsivät vakavista tai pitkäaikaisista kohtaanto-ongelmista.

Muuta lausuttavaa esityksestä / Other comments on the proposal

Mahdolliset muut huomiot esityksestä

Possible other comments on the proposal

1) Esitys sellaisenaan toteutettuna köyhdyttää suomalaisia ja Suomea sekä hankaloittaa merkittävässä määrin Suomessa asuvien ulkomaalaisten työntekijöiden elämää.

Vaikutukset ulkomaalaisille

- epäterveellinen riippuvuussuhde työnantajasta, jossa ollaan alttiimpia hyväksikäytölle
- erittäin paljon epävarmemmat tulevaisuusnäkymät, jonka vuoksi luodaan voimakas kannustin työllistyä muualle kuin Suomeen
- Esitys synnyttää kaksia työmarkkinoita luomalla ulkomaalaistaustaiselle työntekijälle, jonka työsuhde päättyy, kannusteen tarttua heikomminkin palkattuun työhön. Samalla tämä vaikuttaa laajemmin palkkauskehitykseen ja heijastuu myös suomalaisiin työntekijöihin.
- Parhailla osaajilla on kaikista eniten mahdollisuuksia valita maailmanlaajuisesti sijaintinsa ja työpaikkansa. Esityksellä luodaan vahvoja kannusteita työllistyä muualle kuin Suomeen.

Vaikutukset suomalaisille tulisivat yli ajan olemaan

- korkeampi veroaste
- korkeammat työeläkemaksut
- sosiaali- ja terveyspalveluiden merkittävä heikentyminen nykyiseen nähden
- lisää leikkauksia julkisiin palveluihin ja tulonsiirtoihin, koska Suomessa olisi yli ajan vähemmän työllisiä veronmaksajia ja heikompi kokonaispalkkasumman kehitys
- vähemmän investointeja Suomeen, koska negatiivisempi työvoiman saatavuusnäkökulma vähentää mielekkyyttä investoida Suomeen
- kannustin työnantajille teettää nykyistä enemmän töitä Suomen ulkopuolella, jos ja kun työvoiman saatavuutta hankaloitetaan esitetyllä sääntelyllä
- riski yli ajan heikkenevistä työehdoista ja palkkauksesta, kun syntyy tai vahvistuu kaksien työmarkkinoiden Suomi
- etenkin väestöpohjaltaan pienemmät alueet, joissa ei ole vielä totuttu isosti rekrytoimaan ulkomaalaisia työntekijöitä, heikennetään tulevaisuusnäkökulmia, koska esitys heikentää korostetusti kannustimia ulkomaalaiselle työvoimalle hakeutua näille alueille

2) Esitys sellaisenaan toteutettuna on merkittävä heikennys Suomelle, kun globaali kisa työvoimasta kiihtyy.

Valtion ensi vuoden budjetti on 12,2 miljardia alijäämäinen ja valtiovarainministeriön mukaan maahanmuutto lisää työvoiman tarjontaa sekä auttaa kääntämään työllisyyden kasvuun.

Vuosien 2000–2021 välisenä aikana yli 100 % työllisten määrän kasvusta on nojannut ulkomaiseen työvoimaan, kun samanaikaisesti kotimaisten kielten työllisten määrä on laskenut. Tuona aikana vieraskielisten työllisten määrä on kasvanut 164 000 henkilöllä.

Konsultointiyhtiö Korn Ferryn raportin mukaan globaali työvoimapula vuonna 2030 olisi 85 miljoonaa henkilöä, joka vastaisi 8 500 miljardia dollaria syntymättä jääviä vuotuisia tuloja. Tämä selittää voimakkaasti sitä, miksi viime vuosina monet väkirikkaat sekä väestöltään vanhenevat EU-valtiot (esim. Saksa ja Puola) ovat keskittyneet ulkomaalaistaustaisen työvoiman houkutteluun ja pitoon.

Jo nyt on käynyt selväksi, että esitetyt lakimuutokset yhdessä muiden hallitusohjelmassa suunniteltujen maahanmuuttoa koskevien hankkeiden kanssa ovat tehneet lommon Suomen maineeseen kansainvälisten osajien keskuudessa. Negatiivisemmiksi muuttuneiden mielikuvien korjaamisessa on valtava työ, ja tämä tulisi muistaa lainsäädäntöäkin uudistettaessa.

3) Esitysluonnoksessa on mainittu Kanadassa käytössä oleva pysyvän asukkaan maahantuloväylä. Tämä on syytä ottaa käyttöön Suomessakin.

Kanadan mallin mukaisen pistesysteemin käyttöön ottaminen olisi selvä tapa aidosti houkutella osaavaa työvoimaa Suomeen sekä luoda heille psykologisesti turvalliset olot pysyvällä statuksella, johon työllisyysolosuhteiden muutokset eivät vaikuta.

Apter Ted
Suomen Ekonomit